

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Tillgänglighet – en mänsklig rättighet för personer med funktionsnedsättning" (yttrande på eget initiativ)

(2014/C 177/03)

Föredragande: **Ioannis Vardakastanis**

Den 14 februari 2013 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande på eget initiativ om

"Tillgänglighet – en mänsklig rättighet för personer med funktionsnedsättning".

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 19 november 2013.

Vid sin 495:e plenarsession den 21–22 januari 2014 (sammanträdet den 21 januari) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 152 röster för och 3 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK uppmanar EU-institutionerna att erkänna att artikel 9 i Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (UNCRPD) i sig utgör en mänsklig rättighet. Ett fullständigt genomförande av denna artikel måste därför leda till att man genom rättsliga och politiska åtgärder skapar de förutsättningar som krävs för att ge personer med funktionsnedsättning tillgång till alla typer av miljöer och aspekter av livet. Detta är avgörande för att de fullt ut ska kunna utöva såväl sina medborgerliga och politiska som sina sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter. Tillgänglighet gynnar hela samhället.

1.2 EESK uppmanar samtliga EU-institutioner, politiska organ och byråer, däribland EESK, att i samråd med den europeiska handikapprörelsen ta fram en konkret plan för att säkerställa att deras lokaler, webbplatser, dokument m.m. är tillgängliga.

1.3 EESK ser tillgänglighet som en grundförutsättning för hållbarhet och tillgänglighetens sociala dimension när det gäller att bekämpa fattigdom och marginalisering och främja social sammanhållning.

1.4 Vi konstaterar att man har gjort framsteg på områden som transport och telekommunikation (exempelvis med den digitala agendan), men det krävs ytterligare insatser, bland annat på den inre marknaden.

1.5 Kommittén betonar att bristande tillgänglighet i sig utgör diskriminering. Vi framhåller därför att EU behöver utarbeta lagstiftning mot diskriminering och uppmanar rådet att häva blockeringen av förslaget till direktiv om genomförande av principen om lika behandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning COM(2008) 426 final (artikel 19 i EUF-fördraget).

1.6 EESK uppmanar Europeiska kommissionen att uppfylla det åtagande man gjort för länge sedan om att lägga fram en rättsligt bindande europeisk rättsakt om tillgänglighet.

1.7 EESK uppmanar Europaparlamentet och Europeiska unionens råd att slutföra arbetet med det befintliga förslaget till direktiv om tillgängligheten till offentliga myndigheters webbplatser i enlighet med EESK:s yttrande om tillgängligheten till offentliga myndigheters webbplatser⁽¹⁾ och det europeiska handikappforumet.

1.8 EESK uppmanar EU-institutionerna att enas om att införa obligatoriska förhandsvillkor om tillgänglighet och funktionsnedsättningar i förordningen om gemensamma bestämmelser för de nuvarande strukturfonderna samt i instrumenten för externt bistånd och andra finansieringsinstrument.

1.9 EU och medlemsstaterna får inte använda krisen och de därmed förbundna åtstramningsåtgärderna som en ursäkt för att undergräva respekten för tillgänglighet som en mänsklig rättighet.

⁽¹⁾ EUT C 271, 19.9.2013, s. 116-121.

1.10 I samband med säkerställandet av att tillgänglighet betraktas som en mänsklig rättighet bör man ta hänsyn till följande grundläggande principer: valfrihet och rörelsefrihet, självständigt boende, skälig anpassning, deltagande, universell design och skyldighet att vidta förebyggande åtgärder.

1.11 EESK uppmanar EU och dess medlemsstater att inrätta övervaknings- och kontrollmekanismer i samråd med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.

1.12 EESK understryker att följande politikområden på EU-nivå bör omfatta bestämmelser om tillgänglighet: rättskapacitet, politiskt deltagande, sysselsättning, statligt stöd, transport, utbildning, tillgång till varor och tjänster, forskning, utrikespolitik och bostäder.

1.13 Vid genomförandet av bestämmelserna i UNCRPD anser EESK att EU-institutionerna bör inkludera tillgänglighet i följande instrument: standardisering, harmonisering, tekniska krav, incitament för företag, facklig politik och kollektivavtal.

1.14 EESK konstaterar att strategier för att öka medvetenheten är ett mycket viktigt medel för att skapa respekt i samhället för tillgänglighet som en mänsklig rättighet, inte minst bland medborgarna själva och huvudaktörer som skolor och massmedier, i enlighet med artikel 8 (UNCRPD).

1.15 Kommittén anser att kunskap om tillgänglighet bör ingå i läroplanen för vetenskapliga ämnen (t.ex. arkitektur, ingenjörsvetenskap och datavetenskap).

1.16 EESK anser att det saknas statistiska instrument för att stödja genomdrivandet av tillgänglighet som en mänsklig rättighet och uppmanar därför Eurostat att se till att sådana utvecklas.

1.17 EESK upprepar det åtagande som kommittén framfört i tidigare yttranden om att inrätta en styrkommitté för att övervaka genomförandet av UNCRPD.

2. Inledning

2.1 Det människorättsliga perspektivet på funktionsnedsättningar innebär att EU, som part i Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (UNCRPD), tillsammans med samtliga medborgare har ansvar för att skapa ett samhälle där alla människor, även personer med funktionsnedsättning, kan utöva sina medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

2.2 Definitionen i UNCRPD av en person med funktionsnedsättning understryker och förstärker det människorättsliga perspektivet på funktionsnedsättningar: *Personer med funktionsnedsättning innefattar bl.a. personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.*

2.3 EU har till sina slutsatser om UNCRPD bifogat en förteckning över befogenheter där tillgänglighet utgör en integrerad del. UNCRPD är det enda fördrag om mänskliga rättigheter som EU hittills slutit.

2.4 I världsrapporten om funktionsnedsättningar (2011) som offentliggjordes av Världshälsoorganisationen och Världsbanken betonas att konstruerade miljöer, transport, information och kommunikation ofta är otillgängliga för personer med funktionsnedsättning ⁽²⁾.

2.5 Tillgång till den fysiska miljön och kollektivtrafiken är en förutsättning för att trygga rörelsefriheten för personer med funktionsnedsättning, som garanteras i artikel 13 i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och artikel 12 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR). På samma sätt betraktas tillgång till information och kommunikation som en förutsättning för åsikts- och yttrandefrihet, som garanteras i artikel 19 i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och artikel 19.2 i ICCPR ⁽³⁾.

⁽²⁾ Världsrapporten om funktionsnedsättningar, sammanfattning, s. 10.

⁽³⁾ I den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter fastställs i artikel 25, led c, att varje medborgare har rätt till tillgång till offentliga tjänster på lika villkor i sitt land. Bestämmelserna i denna artikel skulle kunna fungera som utgångspunkt för att införa rätt till tillgång i huvudfördragen om mänskliga rättigheter. Avsnitt 2 och 3. Genom den internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering garanteras alla människors rätt till tillgång till samtliga platser och tjänster som är avsedda för allmänheten, exempelvis transporter, hotell, restauranger, kaféer, teatrar och parker (ICERD, artikel 5 f). På så sätt har ett prejudikat för att betrakta tillgänglighet som en rättighet i sig fastställts i den internationella rättsliga ramen för mänskliga rättigheter (förslag till allmänna kommentarer om artikel 9 – kommittén för UNCRPD).

2.6 Kontaktpunkten för UNCRPD (som finns vid kommissionen) har en grundläggande roll att spela i genomförandet av UNCRPD, och detta måste göras på ett mycket proaktivt sätt.

2.7 Europeiska unionens råd godkände den 29 oktober 2012 inrättandet av ett ramverk för att skydda, främja och övervaka genomförandet av UNCRPD, och den består av Europeiska ombudsmannen, Europaparlamentets utskott för framställningar, EU:s byrå för grundläggande rättigheter, det europeiska handikappforumet och Europeiska kommissionen.

2.8 EESK välkomnar att det europeiska handikappforumet ska delta fullt ut i övervakningsramen och framhåller att det civila samhället mycket aktivt måste involveras i diskussionerna.

2.9 Tillgänglighet erkänns som en rättighet i artiklarna 9, 3 och 21 i UNCRPD.

2.10 I UNCRPD:s artiklar om tillgänglighet fastställs en viktig rättslig/politisk agenda i sig, som inte kan ses som en isolerad fråga. Tillgänglighet måste därför betraktas som något som möjliggör och främjar utövandet av alla övriga medborgerliga, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter när det gäller personer med funktionsnedsättning.

2.11 Tillgänglighet har under de senaste åren fått större uppmärksamhet från EU-lagstiftaren och ingår numera i politikområden som offentlig upphandling, strukturfonder och andra finansieringsinstrument, passagerares rättigheter, sektorn för tekniska standarder (TSI-PRM) och sysselsättning. Detta är särskilt viktigt med tanke på EU:s åldrande befolkning.

2.12 Genom EU:s handikappstrategi, som är det viktigaste specifika politiska instrumentet när det gäller handikappfrågor, har man fastställt konkreta EU-mål på detta område. Med handikappstrategin har kommissionen åtagit sig att lägga fram rättsligt bindande åtgärder för att skapa tillgänglighet, bland annat när det gäller webbtillgänglighet och den europeiska rättsakten om tillgänglighet ⁽⁴⁾.

2.13 Den digitala agendan för Europa fungerar som en bra förebild när det gäller att lägga fram allmänna politiska strategier samtidigt som man också inför specifika åtgärder för att säkra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. Framsteg när det gäller tillgänglighet kommer att spridas till övriga delar av samhället och ekonomin samt skapa nya arbetstillfällen och mervärde. Ett fullständigt genomförande av agendan bör resultera i ett lättillgängligt digitalt Europa för personer med funktionsnedsättning.

2.14 Man måste utnyttja den potential som ökad tillgänglighet innebär för den inre marknaden eftersom den kommer att förbättra den transnationella rörligheten i Europa och underlätta rörligheten för arbetstagare och personer med funktionsnedsättning. Tillgång till program för livslångt lärande bör garanteras. EU:s sysselsättningsstrategier bör också ta hänsyn till behovet av att behålla arbetet och omskolning för personer som drabbas av funktionsnedsättningar under sitt yrkesverksamma liv.

2.15 Europa 2020-strategin skulle ha kunnat ha en mer heltäckande syn på handikappfrågor, bland annat när det gäller tillgänglighet och deltagande från personer med funktionsnedsättning och deras organisationer. Strategins avsaknad av heltäckande indikatorer på handikappområdet har lett till att dessa frågor inte uppmärksammats i tillräcklig utsträckning samt till en brist på information och resurser. Skapande av arbetstillfällen är den viktigaste strategin för att säkerställa social integration.

2.16 Vi betonar att mycket arbete fortfarande återstår och välkomnar därför kommissionens förslag till direktiv om tillgängligheten till offentliga myndigheters webbplatser.

2.17 EESK uppmanar kommissionen att fullfölja sitt åtagande att lägga fram en rättsligt bindande europeisk rättsakt om tillgänglighet utan ytterligare förseningar eller dröjsmål.

2.18 Den ekonomiska krisen har haft en dramatisk påverkan på åtnjutandet av mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, inte minst vad gäller tillgänglighet. Nivån på tillgängligheten har försämrats och som en följd av detta håller otillgängliga samhällen på att växa fram. Man kan konstatera att alla familjer påverkas av den ekonomiska krisen, men att familjer med barn med funktionsnedsättning har drabbats oproportionerligt hårt ⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ Enligt kommissionens arbetsprogram 2012, punkt 99,

⁽⁵⁾ Kommittén för barnets rättigheter har antagit en allmän kommentar om nr 9 (2006) om rättigheter för barn med funktionsnedsättning. Vikten av tillgänglighet betonades av kommittén för barnets rättigheter i kommitténs allmänna kommentar nr 17 (2013) om barns rätt till vila, ledighet, lek, fritidsaktiviteter, kulturliv, konst, film, musik m.m. (artikel 31).

2.19 EU måste anta ett särskilt program för att se till att barn med funktionsnedsättning har tillgång till alla miljöer och aspekter av livet.

2.20 Tillväxt och tillgänglighet för alla är en grundläggande förutsättning för att uppnå hållbarhet i Europa, särskilt när det gäller genomförandet av den sociala dimensionen, bekämpning av fattigdom och marginalisering och främjande av social sammanhållning genom inkludering av personer med funktionsnedsättning.

3. "Tillgänglighet – en mänsklig rättighet"

3.1 EESK anser att "tillgänglighet som en mänsklig rättighet" måste omvandlas till ett politiskt och praktiskt koncept. Det är något som rör hela samhället och inte enbart personer med funktionsnedsättning.

3.2 Kommittén understryker att rätten till tillgänglighet som en mänsklig rättighet och i förhållande till en politisk agenda bör ses på två sätt:

- Som en mänsklig rättighet i sig, med avseende på möjligheten att delta, agera, kommunicera och få information på ett självständigt och säkert sätt.
- Som en mänsklig rättighet som är en förutsättning för utövandet av andra mänskliga rättigheter och som därmed på ett grundläggande sätt främjar och underlättar dessa.

3.3 EESK har tagit del av UNCRPD:s riktlinjer för att utveckla tillgänglighetsbegreppet och anser att politiken på detta område bör

- ge personer med funktionsnedsättning möjlighet att leva ett oberoende liv och delta fullt ut i alla aspekter av livet,
- omfatta åtgärder för att förebygga, kartlägga och undanröja problem och hinder för tillgänglighet.

3.4 EESK ställer sig bakom behovet av att säkerställa möjligheten att leva självständigt (när det gäller samhällslivet och deltagande i detta), i enlighet med vad som fastställs i artikel 19 i UNCRPD, genom tre huvudåtgärder:

- Säkerställa att personer med funktionsnedsättning har möjlighet att välja var de vill bo.
- Tillhandahålla det stöd som behövs för att de ska kunna åtnjuta samma rättigheter som andra medborgare.
- Se till att allmänna tjänster är tillgängliga på lika villkor för personer med funktionsnedsättning.

3.5 EESK konstaterar att personer med funktionsnedsättning måste ha frihet att göra oberoende och självständiga val på lika villkor som alla andra.

3.6 Kommittén har tagit del av rapporten "Global Report on living and being included in the community ⁽⁶⁾" som tagits fram av Inclusion International. I rapporten betonas att personer med intellektuella funktionsnedsättningar nekas grundläggande tillgänglighetsrättigheter, t.ex. att ha hand om nycklarna till sitt eget hem, rätten till tillgång till kommersiella tjänster, rätten att besluta var man vill ta en promenad och rätten att gå till lekplatsen med skolkamraterna.

3.7 EESK konstaterar att institutionalisering innebär en extrem kränkning av de mänskliga rättigheterna och är en beklaglig konsekvens av hur de sociala tjänsterna i Europa har utvecklats jämfört med andra delar av världen, och gäller alla EU-medlemsstater, oberoende av levnadsstandard. Strategier för avinstitutionalisering måste följas upp genom att man utvecklar alternativa samhällsbaserade tjänster, eftersom man inte kan åstadkomma några förbättringar utan sådana tjänster. Personer med funktionsnedsättning riskerar då att bli hemlösa.

⁽⁶⁾ <http://inclusion-international.org/living-in-community/>.

3.8 EESK anser att "hinder" inte bara bör tolkas som ett fysiskt hinder utan också hinder när det gäller såväl attityder och lagstiftning som politik, beteenden och vanor, bristande medvetenhet och kulturell diskriminering. EESK påpekar att det skulle gynna hela samhället om dessa hinder avlägsnas.

3.9 Kommittén konstaterar att man bör ägna mer uppmärksamhet åt erkännandet av teckenspråk och andra kommunikationsformer för döva, liksom tal-till-text-format för personer med nedsatt hörsel. Det bör också finnas resurser för att tillhandahålla dokument med blindskrift och skärmläsare för blinda samt lättläst information för personer med intellektuella och beteendemässiga funktionsnedsättningar.

3.10 EESK betonar att skyltning, tillgänglig information och kommunikation, stödtjänster, orientering och förflyttning inom och genom byggnader är avgörande för många människor med funktionsnedsättning, särskilt för personer som lider av mental trötthet.

3.11 Vi vill lyfta fram två grundläggande instrument som bör beaktas vid analysen av tillgänglighet som en mänsklig rättighet:

- Skälig anpassning betyder "nödvändiga och ändamålsenliga ändringar och anpassningar, som inte innebär en oproportionerlig eller omotiverad börda när så behövs i ett enskilt fall för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning på samma villkor som andra kan åtnjuta eller utöva alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter" (artikel 2 i UNCRPD). Skälig anpassning får under inga omständigheter ersätta skyldigheten att säkerställa tillgänglighet till infrastruktur, konstruerade miljöer samt tjänster och varor i enlighet med principen om universell design. Skälig anpassning syftar till att säkerställa rättvisa för den enskilda människan genom att säkerställa icke-diskriminering och likabehandling, där man tar hänsyn till personens värdighet, självständighet och val. EESK menar att en generell förbättring av standarderna för tillgänglighet skulle leda till mer skälig anpassning.
- EESK anser att principen "oproportionerlig eller omotiverad börda" bör tillämpas i enlighet med gällande bestämmelser och uppmanar därför offentliga myndigheter att övervaka och stödja tillämpningen av skälig anpassning med hjälp av alternativa metoder (fonder, upphandling etc.). Detta bör omfatta en konsekvensbedömning där medborgarnas rättigheter bör väga tyngre än tjänsteleverantörens behov. Det är viktigt att säkerställa att det finns få undantag när det gäller principen om skälig anpassning.

3.12 EESK anser att universell design bör vara en vägledande princip när det gäller att skapa ett fullständigt tillgängligt samhälle och att det bör göras till ett operativt politiskt krav i den politiska beslutsprocessen, exempelvis genom att det införs i artiklarna i en förordning⁽⁷⁾. Det är viktigt att den generella utformningen kompletteras med hjälpmedel och hjälpteknik.

3.13 Att skyldigheten att vidta förebyggande åtgärder för tillgänglighet efterlevs kan innebära enorma förbättringar för personer med funktionsnedsättning genom att man förutser deras behov innan de faktiskt uppstår. Ur ett produkt- eller tjänsteperspektiv kommer detta att kräva att man tar hänsyn till sådana potentiella behov under utformningsfasen.

3.14 Man bör göra åtskillnad mellan å ena sidan skyldigheten att säkerställa tillgång till alla nydesignade, nybyggda och nyproducerade föremål, infrastrukturer, varor, produkter och tjänster och å andra sidan skyldigheten att avlägsna hinder och garantera tillgång till befintliga fysiska miljöer, transporter och tjänster samt befintlig information och kommunikation som är riktade till allmänheten. Konventionsstaterna är skyldiga att uppfylla båda dessa krav, men eftersom det förstnämnda ska genomföras successivt bör staterna fastställa definitiva, fasta tidsramar och anslå tillräckliga resurser för avlägsnandet av befintliga hinder⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ Att göra en byggnad tillgänglig från början kan öka den totala byggkostnaden med upp till 0,5 % (eller inte alls, i många fall), medan kostnaderna för anpassningar i efterhand kan bli högre än det procenttal som gäller om det sker från början. Information och kommunikation, bland annat IKT, bör också utformas på ett tillgängligt sätt redan från början, eftersom senare anpassningar av internet och IKT kan innebära ökade kostnader. Det är därför mer lönsamt att inkludera obligatoriska IKT-funktioner för att öka tillgängligheten i inledningsskedet av utformningen och konstruktionen (förslag till allmänna kommentarer om artikel 9 – kommittén för UNCRPD). Den genomsnittliga livslängden för en byggnad eller annan fysisk infrastruktur är mer än 50 år, medan den för digital infrastruktur ligger på högst 3–4 år. Det bör också nämnas att konstruktionskostnaderna är mycket lägre.

⁽⁸⁾ (förslag till allmänna kommentarer om artikel 9 – kommittén för UNCRPD).

3.15 EESK konstaterar att personlig assistans (däribland den assistans som nämns i UNCRPD) är en grundläggande riktad åtgärd för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning har tillgång till ett antal rättigheter.

3.16 Icke-diskriminering är ett grundläggande instrument för att se till att mänskliga rättigheter respekteras, men det är inte tillräckligt om det inte åtföljs av andra instrument, t.ex. positiv särbehandling och standardisering liksom utbildning och främjande av rättigheter för personer med funktionsnedsättning bland arbetsgivare, ingenjörer, arkitekter, jurister, ekonomer osv. Denna utbildning bör ingå i läroplanerna för dessa utbildningar. Kommittén anser att man bör arbeta vidare med det direktivförslag, som för närvarande ligger på is, om genomförandet av principen om lika behandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning COM(2008) 426 final (baserat på artikel 19 i EUF-fördraget).

3.17 Skyldigheten att säkerställa tillgänglighet som en mänsklig rättighet kan enbart genomföras grundligt om de organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning på ett omfattande och meningsfullt sätt deltar i genomförandet av artiklarna 4.3 och 33 när man diskuterar tillgänglighet. Ett sådant deltagande kan säkerställas om organisationer för personer med funktionsnedsättning ges nödvändiga finansiella resurser för att utveckla sin lobbyverksamhet. Vi anser att programmet för grundläggande rättigheter, som ska ersätta Progressprogrammet, måste garantera samma finansiella stödnivå för paraplyorganisationer och särskilda organisationer för personer med funktionsnedsättning.

3.18 Kommittén betonar att det finns skillnader mellan stad och landsbygd när det gäller i vilken mån personer med funktionsnedsättning har möjlighet att utöva sina mänskliga rättigheter. Denna obalans bör åtgärdas genom effektiva strategier på nationell och regional nivå.

3.19 Företag och arbetsgivare i EU bör inkludera tillgänglighet i sina mångfaldsstrategier och främja upprättandet av mångfaldsplaner.

3.20 EESK framhåller att tillgänglighet bidrar till den sociala sammanhållningen, och EU:s hållbarhetsstrategier bör därför omfatta tillgänglighet som ett sätt att uppnå målen.

3.21 Kommittén konstaterar att kvinnor med funktionsnedsättning stöter på svårigheter i utövandet av sina rättigheter, bland annat avseende sjukvård, social integrering, utbildning och sysselsättning. Dessa begränsningar leder till sämre levnadsförhållanden, hälsoproblem, arbetslöshet och fattigdom. Även andra utsatta grupper med funktionsnedsättning, exempelvis barn, äldre och personer som behöver mycket stöd, ställs inför stora begränsningar när det gäller utövandet av sina rättigheter.

3.22 EESK påpekar att dagens unga människor är framtiden och att man måste skapa tillgängliga förutsättningar för att de fullt ut ska kunna utöva sina rättigheter. Kommittén uppmanar EU att se till att de ungdomspolitiska strategierna omfattar en särskild dimension för att stödja ungdomar med funktionsnedsättning.

4. Påverkan på EU-lagstiftningen och EU-politiken

4.1 Efter att EU blivit part i UNCRPD ska alla politiska eller rättsliga initiativ i EU med anknytning till konventionen analyseras i syfte att säkerställa ett självständigt boende för personer med funktionsnedsättning, ett fullständigt deltagande och undanröjande av problem och hinder. Detta begrepp bör påverka befintliga EU-rättsakter, varav några anges i behörighetsförklaringen.

4.2 EESK anser att den inre marknaden bör utvecklas på ett sätt som säkerställer att den omfattar bestämmelser om funktionsnedsättningar, standardisering och harmonisering av tillgängligheten i syfte att modernisera marknaden och göra den mer konkurrenskraftig och öppen för alla i en global ekonomi. Det finns en ekonomi på handikappområdet.

4.3 EESK efterlyser upprättandet av en EU-agenda som baseras på två faktorer:

— Tillgänglighet som mänsklig rättighet.

— Införandet av tillgänglighet i andra allmänpolitiska frågor.

4.4 EESK anser att tillgänglighet är en grundläggande rättighet som kräver en särskild politisk dagordning och uppmanar kommissionen att lägga fram ett förslag till en agenda om rätt till tillgänglighet i samband med utarbetandet av EU-politiken.

4.5 Kommittén anser att följande områden bör analyseras ur perspektivet tillgänglighet som en mänsklig rättighet:

- Tillgång till vissa tjänster och viss socialpolitik kräver ett fullständigt åtnjutande av rättskapacitet. EU bör se till att principerna om rättskapacitet för personer med funktionsnedsättning i EU harmoniseras.
- Funktionshindrades politiska deltagande och rösträtt i alla val (lokala och nationella), i synnerhet när det gäller valet till Europaparlamentet, bör garanteras i lagstiftningen genom att man ser till att vallokaler, valsedlar, information från politiska partier osv. är tillgängliga.
- Medborgerliga rättigheter (egendom, rätt till liv, självbestämmanderätt, trygghet etc.). Tillgång till dessa grundläggande rättigheter måste säkerställas genom åtgärder på EU-nivå, bland annat avseende personlig assistans för att ge personer med funktionsnedsättning valfrihet när det gäller att utnyttja tillgängligheten.

4.6 EESK efterlyser konkreta åtgärder inom följande områden, med utgångspunkt i synen på tillgänglighet som en mänsklig rättighet: motverkande av den ekonomiska krisens effekter på standarderna för tillgänglighet och självständigt boende för personer med funktionsnedsättning, tillgång till utbildning ⁽⁹⁾, ett program för att främja tillgängligheten när det gäller sociala och kulturella ⁽¹⁰⁾ rättigheter (sociala relationer, fritidssysselsättningar, turism), internationellt samarbete, finansiella handelsavtal och EU:s position på områden som naturkatastrofer och utvecklingssamarbete, millennieutvecklingsmålen, asylsökande och FN och IMF, forskningsområdet där Horisont 2020 bör utnyttjas, tillgång till bostäder, bland annat statligt ägda bostäder, samt idrott som bör användas för att främja social integrering genom att tillgängligheten i bland annat byggnader, lokaler och program säkerställs.

4.7 Ett samhälle som är tillgängligt för alla kan bland annat uppnås med hjälp av gemensamma insatser från alla berörda parter inom ett antal områden som rör grundläggande rättigheter:

- EU:s politiska partier måste se till att deras interna förfaranden omfattar bestämmelser som möjliggör deltagande av personer med funktionsnedsättning. Arbetsmarknadens parter bör se till att kollektivavtalen omfattar personer med funktionsnedsättning och bestämmelser för att säkerställa tillgängligheten när det gäller sysselsättning samt skälig anpassning. EESK välkomnar EU:s ramavtal om inkluderande arbetsmarknader och efterlyser ett fullständigt genomförande av detta avtal på nationell nivå.
- Civilsamhällesorganisationer bör främja åtgärder som omfattar tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning i deras allmänna sociala behov.
- Alla berörda parter som nämns i denna punkt bör se till att deras lokaler, webbplatser, interna förfaranden och rekryteringsförfaranden är tillgängliga.

⁽⁹⁾ Utan tillgänglig skoltransport, tillgängliga skolbyggnader samt tillgänglig information och kommunikation hindras personer med funktionsnedsättning från att utöva sin rätt till utbildning (artikel 24 i UNCRPD). Skolor måste därför vara tillgängliga, vilket uttryckligen fastställs i artikel 9.1 a i UNCRPD. Hela processen när det gäller utbildning för alla måste präglas av tillgänglighet, inte bara när det gäller byggnader utan även all information och kommunikation, stödtjänster och skälig anpassning i skolorna (förslag till allmänna kommentarer om artikel 9 – kommittén för UNCRPD).

⁽¹⁰⁾ I artikel 30 i UNCRPD anges det att konventionsstaterna erkänner rätten för personer med funktionsnedsättning att på samma villkor som andra delta i kulturlivet och ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning

(a) bereds tillgång till kulturella produkter i tillgänglig form,

(b) bereds tillgång till tv-program, film, teater och annan kulturell verksamhet i tillgänglig form, samt

(c) bereds tillträde till platser för kulturella föreställningar eller tjänster, såsom teatrar, museer, biografier, bibliotek och turistservice och så långt som möjligt till minnesmärken och platser av nationell kulturell betydelse.

Att göra kulturella och historiska monument som betraktas som kulturarv tillgängliga kan i vissa fall innebära en utmaning. Konventionsstaterna är emellertid skyldiga att så långt som möjligt sträva efter att göra dessa monument tillgängliga. Många monument och platser av nationell kulturell betydelse har gjorts tillgängliga på ett sätt som bevarar deras kulturella och historiska identitet och egenart (förslag till allmänna kommentarer om artikel 9 – kommittén för UNCRPD).

Wipos internationella fördrag om upphovsrätt för främjande av tillgång till publicerade verk som antogs i juni 2013 ska säkerställa tillgång till kulturellt material utan oskäliga eller diskriminerande hinder för personer med funktionsnedsättningar, särskilt när det gäller personer som har svårt att ta del av traditionellt tryckt material.

4.8 Vi anser att man bör utveckla och stärka införlivandet av en strategi för standardisering och tillgänglighet vid utvecklingen av teknik.

4.9 Kommittén konstaterar att man genom att skapa tillgänglighet gör det möjligt att utveckla verksamheten inom nya sektorer, vilket kräver nya färdigheter, särskilt inom IKT-sektorn. Personer med funktionsnedsättning måste ges möjlighet att överbrygga den digitala klyftan med hjälp av riktade EU-insatser.

4.10 EESK menar att det krävs kapacitetssuppleering bland alla berörda parter: offentliga myndigheter, privata företag, det civila samhället och organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning. Små och medelstora företag bör särskilt uppmärksammas.

4.11 EESK uppmanar Europeiska kommissionen att uppfylla det åtagande man gjort för länge sedan om att lägga fram en rättsligt bindande europeisk rättsakt om tillgänglighet.

4.12 EESK välkomnar presentationen av förslaget om tillgängligheten till offentliga myndigheters webbplatser och framhåller på nytt de rekommendationer som kommittén lagt fram i sitt yttrande om tillgängligheten till offentliga myndigheters webbplatser⁽¹⁾:

— Internet (dvs. tjänster och innehåll) har blivit en självklarhet när det gäller att söka arbete, hitta information, få tillgång till utbildning, shopping och umgänge.

— Webbinnehållet när det gäller tjänsterna bör göras tillgängligt för alla operatörer (företag eller den offentliga sektorn).

4.13 EESK välkomnar att kriterier och villkor avseende tillgänglighet och funktionsnedsättning har införts i strukturfondsförordningarna och på andra områden som transport och passagerares rättigheter.

4.14 EESK anser att EU-ordförandenas sammanträde om funktionsnedsättningar och mötet med Europeiska kommissionens generaldirektorat om genomförandet av UNCRPD bör anordnas regelbundet, så som utlovats, med deltagande av företrädare för den europeiska handikapprörelsen i syfte att säkerställa en politisk övervakning och främja genomförandet av UNCRPD, inte minst bestämmelserna om tillgänglighet.

4.15 Trots att finansieringsmedlen för tillgänglighetsåtgärder helt klart är otillräckliga konstaterar EESK att införandet av tillgänglighet som ett kriterium i de nuvarande finansieringssystemen skulle innebära en förbättring på detta område: strukturfonder, paketet om sociala investeringar, framtida allmänna gruppundantag för statligt stöd på sysselsättningsområdet och TEN-T-riktlinjerna.

4.16 EESK anser också att tillgängligheten inom massmedia och synligheten när det gäller personer med funktionsnedsättningar och deras behov i denna typ av media behöver förbättras.

5. Övervakning

5.1 EESK efterlyser en strategi för medborgarinflytande, eftersom det är det grundläggande sättet att säkerställa ett fullständigt genomförande av principen om tillgänglighet. Det krävs kampanjer för att öka medvetenheten och personer med funktionsnedsättning, liksom alla andra medborgare, behöver utbildas om sina rättigheter till tillgänglighet.

5.2 EESK beklagar bristen på indikatorer och uppmanar Eurostat att ta fram en strategi för att utveckla särskilda indikatorer baserade på dem som används vid kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter och i förslaget till allmänna kommentarer om artikel 9 från kommittén för UNCRPD.

5.3 Kommittén anser att standarder för tydliga tillgänglighetskriterier och övervakningsmekanismer bör införas (konstruerade miljöer, infrastruktur och modern IKT, bland annat operativsystem för surfplattor och smarttelefoner samt Europeiska kommissionens mandat 376 om tillgänglighetskrav för IKT-produkter och IKT-tjänster). Funktionshindrade personer bör delta fullt ut i alla skeden i samband med utvecklingen av standarder.

5.4 EESK anser att man måste upprätta starka verkställighetssystem, eftersom de för närvarande inte fungerar i Europa.

5.5 Vi vill betona vikten av att utnyttja de övervakningsmekanismer som finns i den kommande förordningen om gemensamma bestämmelser för strukturfonderna i syfte att säkerställa att förhandsvillkoren avseende funktionsnedsättningar respekteras och att arbetsmarknadens parter och organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning deltar fullt ut i övervakningen.

⁽¹⁾ EUT C 271, 19.9.2013, s. 116-121.

5.6 EESK anser att europeiska och nationella utbildningsstrategier bör inkludera tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning i läroplanerna för studier vid skolor och universitet.

5.7 Kommittén upprepar det åtagande som gjorts i tidigare yttranden om att inrätta en styrkommitté för att övervaka EESK:s genomförande av UNCRPD i utvecklingen av kommitténs verksamhet som ett politiskt organ.

5.8 Ett europeiskt system för certifieringsmekanismer avseende tillgänglighet måste främjas. Organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning bör involveras i detta sammanhang.

5.9 Tillgänglighetsdimensionen bör utgöra en del av EU:s rättsliga och politiska konsekvensbedömningar. Man bör ta fram verktyg för att på ett enhetligt sätt främja integration i samtliga medlemsstater.

5.10 EESK anser att EU-institutionernas (däribland EESK:s) genomförande av EU:s handikappsstrategi bör övervakas och betonar att tillgängligheten när det gäller lokaler, rekryteringsförfaranden och information (både fysisk och elektronisk) måste säkerställas. Man bör vid översynen av strategin under 2015 ägna detta politikområde särskild uppmärksamhet.

Bryssel den 21 januari 2014

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*
Henri MALOSSE
